

Міністерство освіти і науки України
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Криворізький державний педагогічний університет
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ

Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції

Харків – 2023

Рижанова А.О., Пишна Т.О. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ МОЛОДІ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ.....	275
Риженко А.Ю. АКАДЕМІЧНА ОСВІТА УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ.....	279
Романова І.А., Товстий Т.В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ.....	282
Рудик Л.О., Рижанова А.О. СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	288
Сайко Н.О. СОЦІАЛЬНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПЕДАГОГІВ І ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	291
Силиверст Ю.В. ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ПІДЛІТКІВ ДО УМОВ ПРИЙОМНИХ СІМЕЙ ЕТНОПЕДАГОГІЧНИМИ ЗАСОБАМИ.....	295
Сініченко А.С. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	300
Славгородська О.А., Романова І.А. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО КЛАСУ.....	303
Смеречак Л.І., Навошицький М.Т. СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	311
Суліменко В.В. СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З ЧИСЛА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗА НОВИМ МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	316
Супрун С.С., Пономаренко Л.І. СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНА МІСІЯ СІЛЬСЬКИХ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ У ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ЧАС.....	319
Тараненко А.Ю., Шеплякова І.О. ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ БЛАГОДІЙНИХ ФОНДІВ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	323
Терещенко В.С., Шеплякова І.О. ГЕНДЕРНА ОСВІТА ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	331

2. Лукаш, О. А., Деревянко, Ю. М., Васильєва, Т. А., & Танащук, М. С. (2022). Формування конкурентного середовища у освітньому просторі: роль освітніх провайдерів. *Механізм регулювання економіки*, (3-4(97-98)), 31-39. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90532>
3. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки (2022). URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki>
4. WORLD UNIVERSITY RANKINGS 2024 BY SUBJECT. *Times Higher Education*. URL: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/by-subject>

Романова І.А.

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Товстий Т.В.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Анотація. У статті проаналізовано досвід вивчення основ соціального підприємництва в підготовці майбутніх соціальних працівників. На основі аналізу специфіки діяльності соціального працівника в територіальній громаді, в громадській організації, у сфері зайнятості визначено, що готовність соціального працівника здійснювати підтримку соціального підприємництва в діяльності громадської організації може бути забезпечена тільки цілеспрямованою підготовкою здобувачів за цілою низкою освітніх компонентів: «Соціальне підприємництво», «Соціальна робота в територіальній

громаді», «Соціальна робота в громадських організаціях», «Соціальна робота в сфері зайнятості», «Виробнича практика на підприємствах» та інших.

Ключові слова: підготовка майбутніх соціальних працівників, громадські організації, соціальне підприємництво, готовність до професійної діяльності.

Romanova Inna, Tovstyi Taras. TRAINING OF FUTURE SOCIAL WORKERS TO SUPPORT SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN NGOs

Abstract. The article analyses the experience of studying the basics of social entrepreneurship in the training of future social workers. Based on the analysis of the specifics of the social worker's activities in the territorial community, in a non-governmental organization, in the field of employment, it is determined that the readiness of a social worker to support social entrepreneurship in the activities of a non-governmental organization can only be ensured by targeted training of applicants in a number of educational components: "Social Entrepreneurship", "Social Work in the Territorial Community", "Social Work in NGOs", "Social Work in the Field of Employment", "Practice at Enterprises" and others.

Keywords: training of future social workers, NGOs, social entrepreneurship, readiness for professional activity.

Постановка проблеми. Одним з пріоритетних напрямів розвитку соціальної політики в Україні є сприяння розвитку соціального підприємництва. Протягом останніх років завдяки активній діяльності третього сектору відбулися кардинальні зрушення у визначеному напрямі. Зокрема, у межах проєкту «Соціальне підприємництво: досягнення соціальних змін за ініціативою “знизу”» було систематизовано практику соціального підприємництва в Україні, розроблено методологічне підґрунття соціального підприємництва, визначено ключові юридичні аспекти реалізації соціального підприємництва, налагоджено діалог з державною й місцевою владою щодо необхідності розбудови цього напрямку в нормативних документах, розроблено

науково-методичне забезпечення викладання соціального підприємництва в закладах освіти та інше.

Запровадження соціального підприємства в діяльності громадських організацій дозволяє розв'язувати декілька ключових соціальних питань: наявність постійного джерела фінансових надходжень для реалізації соціальних проєктів громадських організацій; соціальна інклюзія клієнтів, які потребують соціальної підтримки; розвиток соціальної згуртованості територіальних громад та інші.

Для розвитку соціальних підприємств у діяльності громадських організацій залучають соціальних працівників, які мають володіти сучасними компетентностями для якісної професійної діяльності в цьому напрямі. Тож перед закладами вищої освіти постає актуальне завдання щодо підготовки здобувачів, зокрема щодо реалізації соціального підприємництва в громадських організаціях.

Аналіз наукової літератури свідчить, що розробкою питань підготовки здобувачів до соціального підприємництва займається ціла низка дослідників. Зокрема, розроблено підручник з соціального підприємництва для викладачів авторським колективом Корнецьким А., Бойко О., Клебан Ю., Бордун Н., Гулевською-Черниш А., Лапкіс Д. [4], науково-педагогічними працівниками (Ачкасова О., Бортнік С., Корінь М., Фесін Ю. та інші) розроблені авторські курси з соціального підприємництва.

Мета статті: проаналізувати особливості підготовки майбутніх соціальних працівників до підтримки соціального підприємництва в діяльності громадських організацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз досвіду підготовки соціальних працівників до реалізації соціального підприємництва в територіальній громаді свідчить, що в освітніх програмах присутніми є як окремі курси, які є як обов'язковими, так і вибірковими. Окрім цього, окремі модулі з соціального підприємництва опановуються в межах інших курсів. Наприклад, У Сумському державному університеті кафедрою психології, політології та

соціальних технологій здобувачам пропонується вибірковий курс «Соціальне підприємництво». У Київському університеті імені Бориса Грінченка в підготовці здобувачів другого (магістерського) рівня в Освітній програмі «Соціальна робота» є освітній компонент «Соціальне підприємництво». У Львівському національному університеті імені Івана Франка у межах підготовки бакалаврів за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення» викладається курс «Основи соціального підприємництва». В Українському католицькому університеті в межах вивчення модулю 4 «Інновації в наданні соціальних послуг в територіальній громаді» за освітнім компонентом «Соціальна робота: шлях до професійності» передбачено вивчення теми «Соціальне підприємництво» та інші. У Донецькому національному університеті імені Василя Стуса відкрили Освітню програму «Соціальне підприємство» для здобувачів другого (магістрського) рівня вищої освіти за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення», тощо.

Також цей курс широко пропонується до вивчення для фахівців економічних спеціальностей (Луцький національний технічний університет, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Український державний університет залізничного транспорту, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, та інші).

Окрім цього на освітніх платформах Prometeus, EdEra, Skillsacademy та інших пропонуються курси «Соціальне підприємництво». Так, на освітній платформі «Зрозуміло» авторським колективом (Корнецьким А., Конопкіним В., Кучерук О., Беспалко І., Дятленко С., Савицьким І., Гладкою А.) запроваджено курси, затверджені МОН України, для освітян «Соціальне шкільне підприємництво» й для учнів 8 (9, 10, 11) класів на основі посібника «Соціальне шкільне підприємництво: твій перший стартап».

Соціальне підприємництво є важливим механізмом досягнення завдань, поставлених у програмному документі «Світові пріоритети соціальної роботи і соціального розвитку: зобов'язання щодо дій», прийнятому Міжнародною Асоціацією шкіл соціальної роботи, Міжнародною Радою з питань соціального

добробуту й Міжнародною Федерацією соціальних працівників (2012 р.). Відповідно до основних засад цього нормативно-правового документа досягнення стійких результатів у вирішенні індивідуальних та соціальних проблем повинне базуватися на професійних навичках соціальних працівників щодо вироблення прагматичних рішень [1].

Аналізуючи зміст підготовки фахівців у межах курсів з соціального підприємництва, можна визначити, що вони спрямовані на ознайомлення з основними концепціями і підходами до соціального підприємництва; аналізом впливу соціального підприємництва на сталий розвиток суспільства на різних рівнях; ознайомлення з основними принципами, складовими, інструментами соціального підприємництва.

У визначенні змісту напрямів діяльності соціального працівника в межах підтримки соціального підприємництва в громадських організаціях необхідно додатково враховувати ще й специфіку роботи в територіальній громаді, у громадських організаціях, у сфері зайнятості, оскільки ці напрями соціальної роботи взаємопов'язані та сприяють просуванню соціальної та економічної рівності, розвитку сильних і стійких громад для досягнення сталого добробуту.

Питання підготовки соціальних працівників до роботи в громаді висвітлила у дисертаційному дослідженні А. Слосанська. Зокрема авторкою визначається, що соціальний працівник планує і здійснює інтервенційну діяльність, ініціює і реалізує зміни, дії з активізації громади та її членів, проводить оцінку потреб задля вирішення соціальних проблем, задоволення потреб, інтересів, розвитку ТГ та її жителів [3].

Т. Петренко, розглядаючи методичні аспекти підготовки майбутніх соціальних працівників до соціальної роботи у сфері зайнятості, відзначає, що головною метою соціальної роботи у сфері зайнятості є допомога членам територіальної громади, зокрема уразливим групам населення, досягти стабільного економічного стану. Для цього майбутні соціальні працівники мають опанувати теоретичними основами соціальної роботи у сфері зайнятості,

закономірностями розвитку ринку праці в Україні, соціально-економічними наслідками безробіття, роллю соціального партнерства та ринку праці, тощо [2].

Надаючи підтримку громадським організаціям, соціальний працівник має володіти усім спектром базових soft skills, емоційною та цифрова грамотністю, розвинутим критичним та екологічним мисленням глибоко розбирається у законодавчих аспектах надання соціальних послуг, володіти всіма необхідними навичками для захисту людини у кризових ситуаціях, вміти ефективно вести переговори та володіти навичками виходу з конфліктних ситуацій, володіти навичками проєктного менеджменту, вміти працювати з групою та індивідуально, знати основи HR та мотивації. Окрім цього, у межах дитячих і молодіжних громадських організацій робота соціального педагога має соціально-педагогічний зміст і спрямована на створення оптимальних умов соціалізації особистості, що зумовлює проведення соціально-педагогічної діагностики; здійснення профілактичної діяльності; надання соціально-педагогічної допомоги членам організації; сприяння соціально-педагогічній діяльності громадської організації; надання допомоги керівництву організації у створенні і реалізації спеціальних програм і проєктів; налагодження взаємодії дитячих та молодіжних організацій з іншими соціальними інститутами, адміністративними органами; сприяння формуванню колективу в організації, тощо.

Таким чином, комплексність вимог до готовності соціального працівника здійснювати підтримку діяльності громадської організації загалом і соціального підприємництва в громадській організації, зокрема, може бути забезпечена тільки цілеспрямованою підготовкою здобувачів за цілою низкою освітніх компонентів: «Соціальне підприємництво», «Соціальна робота в територіальній громаді», «Соціальна робота в громадських організаціях», «Соціальна робота в сфері зайнятості», «Виробнича практика на підприємствах», тощо.

Висновки. Проведений аналіз дозволив визначити, що в сучасній практиці підготовки соціальних працівників вивчення основних засад соціального підприємництва набуває більшого поширення. Однак, до формування готовності соціального працівника здійснювати підтримку

соціального підприємництва в громадських організаціях необхідно підходити комплексно та розглядати її в цілісній системі підготовки фахівця до соціальної роботи в територіальній громаді.

Список використаних джерел:

1. The Global Agenda for social work and social development: Commitment to action. 2012. 6 p. URL: <http://cdn.ifsw.org/assets/globalagenda2012.pdf>
2. Пертенко Т.В. Методичні аспекти підготовки майбутніх соціальних працівників до соціальної роботи у сфері зайнятості . Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка, соціальна робота. Вип.31. С.201-203.
3. Слозанська Г.І., Теорія і практика підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи у територіальних громадах: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.05, Тернопіль, 2019, 687 с. URL: http://tnpu.edu.ua/naukova-robota/documents-download/d-58-053-03/Dis_Slozanska.pdf
4. Соціальне підприємництво: посібник для викладачів курсу / за наук. редакцією к.е.н. А. О. Корнецького. К.: Фамільна друкарня Huss, 2019. 160 с.

Рудик Л. О.

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

Рижанова А.О.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності
Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Починаючи з 2020 року заклади системи освіти, як і все українське суспільство, працюють в умовах дистанційного навчання, зумовленого спочатку епідемією Ковід-19, а з 2022 року – повномасштабною війною РФ. Отже, сьогоднішні абітурієнти та студенти перших курсів закінчували дистанційно заклад загальної середньої освіти (ЗЗСО) і починали навчатися в закладі вищої освіти (ЗВО) теж. Проте недоліки онлайн навчання в ЗЗСО